

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

(rezumat)

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
PROF. UNIV. DR. ION BUZAȘI**

**DOCTORAND:
MARIA RODEAN**

ALBA IULIA

2012

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE**

**ȘCOLILE BLAJULUI
ÎN LITERATURĂ
(rezumat)**

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
PROF. UNIV. DR. ION BUZAȘI**

**DOCTORAND:
MARIA RODEAN**

**ALBA IULIA
2012**

CUPRINS

ARGUMENT.....	6
1. INTRODUCERE.....	9
1.1. Școala în literatura universală	9
1.2. Școala în literatura română	11
2. BLAJUL – ORAȘUL CU DOUĂ DIMENSIUNI: ISTORIE ȘI CULTURĂ.....	18
3. ȘCOLILE BLAJULUI – „FÂNTÂNI ALE DARURILOR”.....	21
3.1. Înființarea școlilor din Blaj	21
3.2. Momente reprezentative pentru cultura română.....	22
3.2.1. Școala Ardeleană	22
3.2.2. Revoluția de la 1848	24
3.2.3. Unirea de la 1918	26
3.3. Momente de restriște	27
3.4. Priorități culturale blăjene	34
4. ȘCOLILE BLAJULUI ÎN LITERATURĂ.....	37
4.1. Școlile Blajului în memorialistică	37
4.1.1. Școlile Blajului în memorii	38
4.1.1.1. <i>Povestea unei vieți</i> de Ștefan Manciulea.....	39
4.1.1.2. <i>Amintiri din viața școlară a Blajului</i> de Iustin Ilieșiu.....	45
4.1.1.3. <i>Memorii. De la o agricultură la alta</i> de Emil Negruțiu.....	50
4.1.1.4. <i>Glasul memoriei</i> de Vistian Goia.....	60

4.1.1.5. <i>Unde ești copilărie? De la Cergău la Blaj și mai departe</i> de Petru Sechel	70
4.1.2. Epistolar blăjean	77
4.1.2.1. Epistolarul ciparian.....	78
4.1.2.2. Ion Bianu în dialog epistolar cu Ion Micu Moldovan și cu Nicolae Comșa.....	88
4.1.2.3. Corespondența lui Pavel Dan către Ion Chinezu și unchiul său, Dumitru Dan	95
4.1.2.4. Ion Brad în corespondență cu oameni ai Blajului.....	101
4.1.3. Școlile Blajului în jurnal.....	104
4.2. Evocări, nuvele și schițe	107
4.2.1. Al. Lupeanu Melin – <i>Evocări din viața Blajului</i>	107
4.2.2. Septimiu Popa – <i>Caravanele Ardealului</i>	110
4.2.3. Pavel Dan, o viziune caragialescă a dascălilor blăjeni.....	114
4.3. Romane despre Școlile Blajului	125
4.3.1. Ion Agârbiceanu.....	125
4.3.2. Teodor Tanco.....	140
4.3.3. Ion Brad.....	154
4.3.4. Alți romancieri: Ștefan Luca și Nicolae Breban.....	161
4.4. Școlile Blajului în poezie	166
4.4.1. Ode închinată Blajului	166
4.4.2. Chipuri de dascăli blăjeni în poezie	170

5. EMINESCU LA ȘCOLILE BLAJULUI	175
5.1. Călătoria lui Eminescu la Blaj	175
5.2. Eminescu văzut de alumnii blăjeni.....	178
5.3. Eminescu despre școlile și dascălii Blajului.....	184
5.4. Poezii scrise în timpul popasului blăjean	186
5.5. Poezii despre popasul eminescian la Blaj.....	187
5.6. Un pamflet antieminescian la Blaj: cauzele apariției și ecourile lui în posteritate.....	188
6. CONCLUZII	191
7. BIBLIOGRAFIE.....	194
ANEXE.....	213

Cuvinte cheie: Școlile Blajului, tema școlii, ode închinare Blajului, dascăli blăjeni, popasul eminescian la Blaj, Ștefan Manciulea, Iustin Ilieșiu, Emil Negruțiu, Vistian Goia, Petru Sechel, Timotei Cipariu, Ion Bianu, Pavel Dan, Ion Brad, Al. Lupeanu Melin, Septimiu Popa, Aral Chazi, Ion Agârbiceanu, Teodor Tanco, Ștefan Luca, Nicolae Breban, Mihai Eminescu.

Lucrarea *Școlile Blajului în literatură* are ca subiect al cercetării imaginea învățământului blăjean, așa cum reiese din paginile de literatură consacrate lor de către scriitori și poeți al căror destin s-a încrucișat cu cel al culturii blăjene. Datorită vastității și complexității temei, a fost nevoie de o abordare multidisciplinară, solicitând consultarea unor studii de specialitate din domenii variate, precum teorie, critică și istorie literară, istoria românilor, științe ale educației.

Argumentul cuprinde motivele care au condus la alegerea temei, scopul demersului de cercetare, structura capitolelor, evidențierea elementelor de originalitate ale lucrării, precum și câteva precizări de natură metodologică. Scopul lucrării este de a oferi o perspectivă de ansamblu asupra unei problematice abordate adeseori de scriitorii care au avut tangență cu sistemul de învățământ din mica urbe aflată la confluența celor două Târnave, punctând aspectele cele mai relevante ale procesului instructiv-educativ, văzut prin prisma subiectivității și experiențelor autorilor. Au fost evidențiate aspecte ce țin atât de organizarea învățământului, strânsa relație și interdependență dintre școală și biserică, a valorilor morale cultivate în aceste locașuri de cult și de cultură, desprinderea unor figuri de dascăli, aspecte ale relației profesor-elev, precum și a modalităților stilistice la care fac apel scriitorii pentru a sugera atmosfera tipică din școlile Blajului.

Originalitatea lucrării este dată de tratarea unui număr considerabil de opere, de diferite genuri și specii literare, în care este surprinsă imaginea școlilor blăjene, încercând cuprinderea textelor reprezentative pentru tema aleasă. Actualitatea temei de cercetare este determinată de necesitatea existenței unor modele de referință, într-o societate în care sistemul de învățământ este într-o permanentă schimbare, iar valorile morale ale societății par să fi intrat într-un con de umbră.

Capitolul I, *Introducere*, cuprinde un traseu de la general la particular, pornind de la ilustrarea unor aspecte ale școlii în literatura universală, pentru a prezenta apoi câteva coordonate ale acestei teme în literatura română, fiind identificate două direcții principale, modelul pozitiv, admirativ al dascălului și cel negativ al profesorului dur, adept al unei pedagogii învechite. Din cadrul literaturii universale au fost selectate opere ale lui Charles Dickens (*Viața lui David Copperfield*), Rudyard Kipling (*Stalki & co*), Alain Fournier (*Cărarea pierdută*), James Joyce

(*Portret al artistului în tinerețe*), opere care aduc în prim plan aspecte ale vieții școlare, atrăgându-ne atenția asupra diversității și complexității acestei teme.

Și în literatura română tema școlarității ocupă un rol important, cuprinzând o problematică variată. Complexitatea acesteia este dată de faptul că școala este evocată în literatură cu mijloacele artistice și din perspectiva unor genuri diferite și a unor specii literare diverse. Imaginea școlii se proiectează într-o anumită manieră în genul epic (reprezentat de schițele, nuvelele sau romanele unor scriitori precum Vasile Alecsandri, Ioan Slavici, Ion Creangă, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Ion Luca Caragiale, Ionel Teodoreanu, Grigore Băjenaru, Mihail Sadoveanu, Nichifor Crainic ș.a.), altfel decât în genul dramatic (al cărui reprezentant de seamă este Ion Luca Caragiale), și cu totul diferit în liric (cu tonul admirativ, adeseori elegiac din poeziile lui Octavian Goga, *Dascălul* și *Dăscălița*, sau cu nota ludică din poezia lui Ion Minulescu – *Primăvara inutilă*, sau cu dezamăgirea specifică lui George Bacovia din *Liceu*).

Cel de-al doilea capitol, *Blajul – orașul cu două dimensiuni: istoria și cultura*, tratează momentele importante ale istoriei orașului, surprinzând principalele evenimente care au marcat existența acestei mici urbe, devenind centru religios, educațional, cultural al Transilvaniei și al țărilor române, în general. Este precizată prima atestare documentară a orașului, originea numelui așezării de la confluența Târnavelor, rolul fundamental al episcopului greco-catolic Inocențiu Micu-Klein pentru devenirea Blajului ca centru al românismului ardelean, importanța deschiderii primelor școli sistematice românești din Transilvania în timpul episcopului Petru Pavel Aron, implicarea dascălilor și alumnilor de la școlile blăjene în toate mișcările cu impact național, sprijinind culturalizarea maselor, eliberarea de sub stăpânirea străină și realizarea Unirii tuturor românilor.

Capitolul al treilea *Școlile Blajului – „fântâni ale darurilor”* se dorește a fi o prezentare a istoricului acestor instituții, accentuând asupra rolului pe care l-au avut în emanciparea culturală și socială a românilor din Ardeal, prezentând momente reprezentative pentru cultura română – Școala Ardeleană, Revoluția de la 1848, Marea Unire din 1918, dar și momente de restriște ale istoriei școlilor blăjene – așa-numitul „proces lemenian”. Partea de final a capitolului accentuează priorități

culturale ale școlilor blăjene, cele care au asigurat statutul de deschizătoare de drumuri pentru multe generații. Între inițiativele blăjene se numără preocuparea pentru formarea unui fond de carte românească, un atuu considerabil fiind mutarea tiparului de la Bălgrad la Blaj încă din timpul lui Petru Pavel Aron. Sub îndrumarea lui Timotei Cipariu a apărut la Blaj prima revistă școlară manuscris, „Aurora”, începând cu anul 1838, a luat naștere cea dintâi publicație românească scrisă, în întregime, în alfabet latin („Organul luminării“, 1847-1848), după cum tot lui îi datorăm și prima revistă de specialitate („Arhivul pentru filologie și istorie“, Blaj, 1867–1872). Blajul rămâne drept un punct de reper și în domeniul folcloristicii, prin preocupările seminaristului Nicolae Pauletti de a culege folclor de pe valea Secașelor, cuprins în *Cântări și strigături românești de cari cântă fetele și ficiorii și strigă jucând, scrisă de Nicolae Pauletti, în Roșia, în anul 1838*, culegere care se impune prin inovație, varietate, frumusețe și prin păstrarea formelor autentice, fără a se interveni în textul poetic.

Școlile Blajului au și meritul de a fi organizat prima reprezentație teatrală cunoscută până acum, la un an de la deschiderea lor, mai exact cu prilejul Crăciunului din 1755, când „elevii au alcătuit o *comedia ambulatoria alumnorum*, cu care au dat spectacole nu numai la Blaj, ci și în alte localități ale Transilvaniei, precum Sebeșul Săsesc, Alba Iulia și Vințu de Jos.”¹ Acest registru al operelor dramatice amplifică meritul școlilor din Blaj prin existența în fondul de manuscrise al Blajului a primei piese românești păstrate cu titlul *A scolasticilor de la Blaj facere...*, păstrată sub cota ms. rom. 307 în Biblioteca Filialei din Cluj-Napoca a Academiei”.

Cel de-al patrulea capitol, *Școlile Blajului în literatură*, reprezintă baza lucrării de cercetare, fiind structurat pe cinci subcapitole, axate pe principalele domenii ale literaturii din care am conturat imaginea școlii blăjene văzută de personalități literare, sub forma diverselor specii literare.

Subcapitolul dedicat memorialisticii debutează cu o parte teoretică referitoare la divizarea acestei categorii în memorii propriu-zise, corespondență și jurnal. În cadrul memoriilor, au fost analizate din punctul de vedere al temei școlii, operele

---

¹ Popa, Mircea, *Tehtonica genurilor literare*, București, 1980, p. 93.

Povestea unei vieți a lui Ștefan Manciulea, *Amintiri din viața școlară a Blajului* de Iustin Ilieșiu, *Memorii. De la o agricultură la alta* de Emil Negruțiu, *Glasul memoriei* de Vistian Goia și *Unde ești, copilărie? De la Cergău la Blaj și mai departe...* de Petru Sechel. Toate aceste pagini memorialistice surprind impresii inedite referitoare la viața școlară blăjeană, văzută în special din prisma elevului, dar și din cea a dascălului de la școlile Blajului – cazul lui Ștefan Manciulea. Este observabilă atitudinea în general melancolică, admirativă și recunoscătoare față de aceste instituții de învățământ, sunt elogiați dascăli care și-au pus amprenta asupra destinului memorialiștilor și este edificat rolul acestor școli pentru neamul românesc. Acestea sunt îmbinate cu rememorarea unor momente haioase deseori petrecute prin încălcarea regulamentului strict al școlilor, amintirea unor activități specifice vârstei tinereții, primele iubiri, dar și primele deziluzii, greutățile vieții trăite în sărăcie, cu puținul ajutor primit de la părinți și de la Mitropolie.

Subcapitolul referitor la corespondență, *Epistolar blăjean*, conține o tratare teoretică a termenului de corespondență, iar mai apoi sunt urmărite aspecte ale vieții școlastice din perspectiva corespondenței lui Timotei Cipariu adresată lui George Bariț, a lui Ion Bianu cu Ion Micu Moldovan și cu Nicolae Comșa, a lui Pavel Dan către Ion Chinezu și către unchiul său Dumitru Dan, precum și corespondența primită de Ion Brad de la „oamenii Blajului”. Din paginile epistolelor referitoare la Blaj, reiese atmosfera specifică școlilor, ancorate în realitatea vremii, surprinzând atât probleme, lipsuri, conflicte cu care se confruntau elevii și dascălii respectivelor perioade, dar și mulțumiri, satisfacții, momente plăcute. Din corespondența lui Cipariu, cea a lui Ion Bianu și cea a lui Ion Brad este reprezentativă buna colaborare a Blajului cu celelalte centre culturale românești, Brașovul, respectiv Bucureștiul, permanenta întrajutorare dintre dascăli și foști elevi ai școlilor din Blaj, în diverse probleme: susținerea financiară și ajutorul oferit unor elevi considerați promițători pentru viitorul culturii române, publicarea și achiziționarea de reviste și cărți românești, organizarea unor activități și evenimente. Autenticitatea acestor pagini reprezintă o adevărată sursă documentară pentru studierea unor epoci, din diferite perspective: pedagogice, istorice, culturale.

O curiozitate istorico-literară o constituie jurnalul semnat cu pseudonimul Aral Chazi și intitulat *Conspirația din „sub Hurubi”* - însemnările unui fost student din Blaj în care este consemnată o revoltă a elevilor blăjeni împotriva atitudinii nepotrivite a unuia dintre profesori, Emil Aciu. Paginile jurnalului surprind în prim plan acțiunile „conspirației”, iar în subsidiar sunt trasate coordonatele vieții de elev al școlilor blăjene. Aspecte referitoare la dificultatea împărtășirii sentimentelor de iubire de către tinerii septimani față de tinerele domnișoare, în condițiile strictetii regulamentelor școlare de la începutul secolului al XX-lea conferă o notă romantică scrierii. De asemenea sunt înfățișate figuri ale dascălilor, precum profesorul de literatură maghiară Ioan Sârbu, profesorul Grosu de istorie, profesorul de germană, Octavian Stroie.

Un detaliu relevant pentru critica literară este amintirea lui Aron Cotruș în însemnările datate cu *29 Noiembrie 190...* Lipsa acestuia de la ore stârnește zvonuri printre elevi, dar adevăratul motiv nu întârzie să apară: publicare poeziei *Tisa* în revista „Ramuri” din Craiova a atras indignarea autorităților maghiare, elevul simțindu-se obligat să fugă la București.

Detaliile din viața școlarilor, atitudinea lor de revoltă, dorința unora dintre ei de a se eschiva de la obligațiile și îndatoririle vieții de elev conferă un iz aparte scrierii semnate de Romul Boilă cu pseudonimul Aral Chazi.

Subcapitolul *Evocări, nuvele și schițe* aduce în prim plan proza scurtă a lui AL. Lupeanu-Melin, a lui Septimiu Popa și a lui Pavel Dan.

Evocări din viața Blajului a lui Al. Lupeanu reprezintă o suită de evocări așezate în ordine cronologică, alcătuind o altfel de istorie a Blajului, relatările scriitorului aflându-se sub puternica influență a afectivității. Evocările lui Al. Lupeanu-Melin debutează sub semnul miticului, al basmului, al legendei, facilitând trecerea spre universul operei, iar apoi ne introduce într-o lume a orașului medieval, pentru ca mai apoi evocările să se focalizeze pe descrierea și prezentarea unor ierarhi, dascăli, canonici, momente înălțătoare ale Blajului – precum Revoluția de la 1848 și Marea Unire - , pentru ca apoi să fie înfățișate locuri din oraș, aspecte ale vieții școlarilor etc.

Septimiu Popa reușește să se alăture scriitorilor merituoși ai școlilor Blajului prin *Caravanele Ardealului*, un omagiu de recunoștință pentru tot ceea ce a reprezentat și reprezintă Blajul și oamenii săi pentru întreg neamul românesc.

O notă discordantă față de evocatorii precedenți, se face prin proza lui Pavel Dan, în cadrul căreia scriitorul aduce în prim plan și aspecte ale realității școlare, precum condiția profesorului într-o societate în decădere materială și morală (*Note din Blaj, Profesorul, Profesoara, [Consiliul profesoral], [Profesorul de matematici], [Alte «Note din Blaj»*]), dar și cea a elevilor, confrunțați fie cu severitatea dascălilor și a regulamentului școlar, fie cu dorința de evadare din aceste îngrădiri sau chiar cu slaba lor pregătire (*[Două sticle cu rachiu], Profesorul, Profesoara, Corigențe*). Făcând parte din sistemul educațional blăjean și confruntându-se cu cerințele, dificultățile și problemele acestuia, Pavel Dan transfigurează în opera sa câteva aspecte specifice școlii blăjene din perioada interbelică, prezentându-le cu realism, uneori chiar cu sarcasm și ironie. Este estompată astfel imaginea idilică a învățământului din mica urbe transilvană, cu accente de naționalism, patriotism duse uneori până la exaltare.

O imagine mai complexă asupra învățământului de la Blaj reiese îndeosebi din paginile romanelor dedicate acestor instituții de cultură, între care amintim *Arhanghelii și Licean... odinioară* ale lui Ion Agârbiceanu, *Cândva mă voi întoarce acasă* a lui Teodor Tanco, *Descoperirea familiei, Întâlnire periculoasă, Proces în recurs* ale lui Ion Brad, *Cheia de fa* a lui Ștefan Luca și *Bunavestire* a lui Nicolae Breban. În analiza acestor romane am reușit să extrag imaginea pe care o are fiecare dintre autorii acestor opere referitor la școlile Blajului, am comparat aceste imagini ținând cont și de personalitatea celor care le prezintă, de perioada în care sunt ele înfățișate, subliniind asemănări și deosebiri, și, nu în ultimul rând, am identificat aspectele miticizate de cele prezentate cu realism.

Subcapitolul *Școlile Blajului în poezie* analizează ode reprezentative dedicate Blajului, iar în cea de-a doua parte surprinde chipuri de dascăli blăjeni în poezie. Aceste poezii, chiar dacă unele nu sunt de o valoare artistică mare, aduc cinste Blajului și oamenilor săi, păstrând vie flacăra recunoștinței pentru toate realizările făcute în slujba neamului românesc.

În cadrul capitolului al cincilea, *Mihai Eminescu la Școlile Blaj*, sunt prezentate motivele care l-au adus pe marele poet în orașul de la confluența Târnavelor, mărturii ale alumnilor blăjeni din timpul popasului, precum și efecte, urmări ale trecerii sale, atât pentru viața culturală a orașului, cât și pentru opera eminesciană: poezii scrise în timpul popasului eminescian și despre această perioadă petrecută de poetul nostru național în mica urbe ardeleană. Finalul capitolului este dedicat pamfletului antieminescian semnat de Al. Grama, cauzele scrierii acestuia și ecourile lui în posteritate.

Ultimul capitol este dedicat concluziilor cu privire la ceea ce s-a realizat în cuprinsul lucrării, observații asupra rezultatelor cercetării, posibile puncte tari și puncte slabe care se desprind din munca de cercetare.

O parte importantă a lucrării a fost dedicată bibliografiei studiate, care ar putea completa, lămurii, dezvolta eventualele aspecte redate în paginile cercetării mele.

Așadar, lucrarea *Școlile Blajului în literatură* dorește să surprindă aspecte cât mai variate ale învățământului blăjean, importanța acestuia pentru cultura românească și evoluția lui de-a lungul timpului, având ca bază a cercetării opere literare inspirate de viața, activitatea acestor instituții, surprinzând, de asemenea și impactul pe care l-au avut asupra personalității și creației scriitorilor respectivi.

BIBLIOGRAFIE

A . SCRIERI DESPRE BLAJ ȘI DESPRE ȘCOLILE BLAJULUI

1. *** *Amintiri despre Pavel Dan*, Ediție îngrijită de Ion Buziași și Aurel Podaru, prefață de Ion Buziași, cronologie de Sergiu Pavel Dan, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2003.
2. *** *Blaj. Câmpia Libertății*, Alba Iulia, 1993.
3. *** *Blaj. Lumina din desagă*. Antologie lirică dedicată Blajului...de Buziași, Ion și Mărginean, Ion, Alba Iulia, Editura Altip, 2004.
4. *** *Blajul și amintirea revoluției – 1848* Volum coordonat și ilustrat de Ioan Chindriș, Blaj, Editura “Astra”, Despărțământul “T.Cipariu”, 1998
5. *** *Blajul și monumentele sale*, [cu o prefață de dr. Tatai Baltă, Cornel], Blaj, 1997.
6. *** *Blajul, vatră de istorie și cultură*. Ediție îngrijită și note de Teodor Seiceanu și Ion Buziași, București, Editura Albatros, 1986.
7. *** *Blajul. O istorie în texte alese*. Ediția a III-a, revăzută și adăugită de Teodor Seiceanu și Ion Buziași, Alba Iulia, Imprimeriile Unirea Pres, 1998.
8. *** *Blajul. O istorie în texte*. Ediție îngrijită și note de Teodor Seiceanu și Ion Buziași, București, Editura “Demiurg”, 1993
9. *** *Câmpia Libertății în literatură*. Antologie și prefață de Buziași, Ion, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1998.
- 10.*** *Izvoare de lumina. Aniversarea Școlilor din Blaj 225 de ani*, Blaj, 1979.
- 11.*** *Omagiu Școlilor Blajului*, Paris, 1954 (exemplar litografiat) ediția a II-a – reeditare și prefețe de Buziași Ion, Mitrofan Ion, Centrul Cultural „Jacques Maritain”, Blaj, 2004.
- 12.*** *Reviste literare românești de la începutul sec. al XIX-lea : Contribuții monografice*, Cuvânt înainte de Paul Cornea, București, Editura „Minerva”, 1970.
- 13.*** *Reviste literare românești de la începutul sec. al XIX-lea*, Volum elaborat de Stancu Ilin, Ovidiu Papadima, Dana Popescu, Bucur Țîncu, D. Vatamaniuc.

- Îngrijire științifică de Ovidiu Papadima. București, Editura Academiei R.S.R., 1976.
- 14.*** *Școlile Blajului în pagini memorialistice*. Antologie, prefață și note biobibliografice de Buzași Ion și Ciorțea Marcela, Blaj, Editura Aridia, 2004.
  - 15.*** *Școlile Blajului. Antologie aniversară*. Antologie de Ion Moldovan, Blaj, Editura Buna Vestire, 2009.
  - 16.Bârlea, Pompei, *Blaj, Mic îndreptar turistic*, București. Editura Meridiane, 1968.
  - 17.Blașa Sorin, *Spiritul Blajului*, Blaj, Ed. Buna Vestire, 2007
  - 18.Blăjan, Mihai, Buzași, Ion, Palihovici, Liviu, *Timotei Cipariu și numismatică. 200 de ani de la naștere (1805-2005)*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2006.
  - 19.Botezan, Ioana, Matei, Alexandru, *Arhiva personală Timotei Cipariu. Catalog*, București, 1982.
  - 20.Brad, Ion, *Printre oamenii Blajului*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2006.
  - 21.Brânzeu, Nicolae, *Școlile din Blaj*, Studiu istoric, Sibiu, 1898.
  - 22.Brățes Radu, *Aspecte din viața Blajului*, Blaj, Tipografia Seminarului, 1942.
  - 23.Brățes, Radu, *Oamenii din Ardeal*, București, Editura Minerva, 1973.
  - 24.Brățes, Radu, *Scrieri inedite*, Ediție îngrijită și evocare bibliografică de Liana Biriș, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2009.
  - 25.Bunea, Augustin, *Amintirea lui T.Cipariu, Panegiric*, Blaj, Tipografia Seminarului greco-catolic, 1905.
  - 26.Buza, Mircea, Stroia, Mircea, *Blaj. Mic îndreptar turistic*, Editura Sport-Turism, București, 1985
  - 27.Buzași, Ion, *Blajul. Biserică-Școală-Națiune*, Galaxia Gutenberg, 2010.
  - 28.Buzași, Ion, Moldovan, Ion, *Blajul și marea unire*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2008.
  - 29.Buzași, Ion, *Poezia religioasă românească*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2006.
  - 30.Buzași, Ion, *Scriitori români și Blajul*. Editura Didactică și Pedagogică, 1998.
  - 31.Buzași, Ion, *Scriitori români și Blajul. Mențiuni de istorie literară*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1997.

32. Buzăși, Ion; Dan, Sergiu Pavel; Podaru, Aurel; *Pavel Dan și Blajul*, Beclean, Editura Clubul Saeculum, 2007.
33. Chiciudean, Gabriela, *Pavel Dan și globul de cristal al creatorului*, București, Editura Academiei Române, 2007.
34. Chindriș, Ioan, *Cultură și societate în contextul Școlii Ardelene*, Cluj-Napoca, Editura „Dacia”, 2001.
35. Chindriș, Ioan, *Memoriale 100*, Cluj-Napoca, Imprimeria „Ardealul”, 1998.
36. Comșa Nicolae, Seiceanu Teodor, *Dascălii Blajului, 1754-1948*, București, Editura Demiurg, 1994.
37. Comșa, Nicolae, *Portrete și studii literare*, Blaj, Editura „Astra”, 2004.
38. Comșa, Nicolae, Seiceanu Teodor, *Dascălii Blajului, 1754-1948*, București, Editura „Demiurg”, 1994.
39. Cubleşan, Constantin, *Opera literară a lui Pavel Dan*, București, Editura Viitorului Românesc, 2001.
40. Cubleşan, Constantin, Pavel Dan, *Prozatorul Câmpiei Transilvane*, Cluj-Napoca, Editura „Limes”, 2007.
41. Fola, Nicolae, Victor, *Școlile Blajului între anii 1850-1918, Evoluția instituțională și contribuția la dezvoltarea elitelor intelectuale românești*. Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2008.
42. Georgescu, Ioan, *Din presa periodica în România*, Oradea, Editura revistei „Vestitorul”, 1938.
43. Glodariu, Eugenia, *Asociațiile culturale ale tineretului studios român din Monarhia Habsburgică: 1860-1918*, Cluj-Napoca, Muzeul National de Istorie al Transilvaniei Cluj-Napoca, 1998.
44. Groza Angela, Ionescu Elena, Gulea Rozalia, *Școlile Blajului, izvor de haruri*, Blaj, Ediția Buna Vestire, 2004.
45. Halmaghi, Ioan, *Transilvania; „Unirea Poporului” (1919-1948)*, Brașov, Editura „Lux Libris”, 2000.
46. Hinescu Ana, Hinescu Arcadie. *Oamenii de ieri și de azi ai Blajului*, Blaj, Editura Eventus, 1994.

47. Hinescu, Ana; Hinescu, Arcadie, *Oameni de ieri și de azi ai Blajului*, Blaj, Editura „Eventus” 1994.
48. Hodoș, Nerva; Ionescu Sadi, Al., *Publicații periodice românești (ziare, gazete, reviste) – descriere bibliografică, catalog alfabetic 1820-1906*, București, Editura Academiei Române, 1913.
49. Iorga, Nicolae, *Pagini alese din însemnările de călătorie prin Ardeal și Banat*, vol. al II-lea, ediție îngrijită de Lucian Cursaru, București, Editura „Minerva”, 1977.
50. Lupeanu-Melin, Alexandru, *Evocări din viața Blajului*, Ediție, prefață și glosar de Buzași Ion, Blaj. Editura Buna Vestire, 1999.
51. Manciulea Ștefan, *Aici e pământul sfânt al Blajului*, Ediție și prefață de Buzași Ion și Mitrofan Ioan, Blaj, Editura Buna Vestire, 2003.
52. Manciulea Ștefan, *Istoria Blajului, monografie istorică și culturală*, Ediție îngrijită și prefață de Mircea Popa, Blaj, Editura Astra, Depărțământul, „T. Cipariu”, 2001.
53. Manciulea, Ștefan, *Activitatea politică a lui Timotei Cipariu*, Blaj, Tipografia Seminarului, 1944. Manciulea, Ștefan, *Timotei Cipariu, Contribuții monografice*, Blaj, Centrul Cultural „Jacques Maritain”, 2005.
54. Mârza Iacob, *Școală și națiune (Școlile din Blaj în epoca renașterii naționale)* Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1987.
55. Moisil, I., *Românii ardeleni din Vechiul Regat*, București, 1920.
56. Moldovan, Ion, *Episcopul Ioan Suciu, Martir al Bisericii și erou național*, Blaj, Editura „Buna Vestire”, 2007.
57. Nițu, Valeriu, *Contribuție la valorificarea activității filozofice și istorice a lui Timotei Cipariu, în studii de istorie, filologie și istoria artei*, București, Editura Academiei (Centrul de studii sociale, Târgu Mureș) 1972.
58. Nițu, Valeriu; Vedinaș, Traian, *Arhetipuri ale permanenței românești*, Cluj-Napoca, Editura „Dacia”, 1988
59. Oancea-Raica, Claudia, *Cultură și literatură în presa blăjeană interbelică*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2010.

60. Papadima, Ovidiu, *Reviste literare românești din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea*, București, Editura Academiei, R.S.R., 1974.
61. Petârlecean Alexandru, Moldovan Ion, *Blajul*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2005.
62. Petrescu Lucian, *Istoria Blajului și marea sa importanță în istoria neamului românesc*, Iași, Editura Dosoftei, 1997.
63. Pop, Dumitru, *Studii de istoria folcloristicii românești*, Baia Mare, Editura „Umbria”, 1997.
64. Popa Ioan, *Blajul, Dialoguri Subiective*, Blaj, Editura Astra, 2002.
65. Popa, Mircea, *Presa și ideea națională*, Alba Iulia, Universitatea „1 Decembrie 1918”, 2000.
66. Popa, Mircea, *Timotei Cipariu. Ipostazele enciclopedistului*, București, Editura „Minerva” 1993.
67. Popa Mircea, *Uleiul din candelă. ASTRA și spiritul Blajului*, Blaj, Editura Astra, 2009.
68. Rațiu Ioan, *Dascălii Noștri, (1754-1848)*, Blaj, Tipografia Seminarului Arhidiecezan, 1908.
69. Rațiu, Ioan, *Timotei Cipariu. Viața și activitatea lui. Studiu istoric literar*, Blaj, Tipografia Seminarului Arhidiecezan, 1905.
70. Solomon Adrian, *Iacob Mureșianu și Blajul*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2007.
71. Solomon Adrian, *Învățăământul muzical blăjean*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2003.
72. Tatai-Baltă Cornel, *Blajul în imagini*, Alba Iulia, Editura Altip, 2002.
73. Tatai-Baltă Cornel, *Din arta și cultura Blajului*, Alba Iulia, Editura Altip, 2000.
74. Tatai-Baltă, Cornel, *Ipostaze cultural-artistice*, Alba Iulia, Editura „Altip”, 2007.
75. Todor Ion, Pipoș Corina, *Învățăământul matematic în Școlile Blajului*, Alba Iulia, Editura Altip, 2007.

76. Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, Colegiul Universitar de institutori „Gheorghe Șincai”, Blaj, - *250 de ani de la deschiderea Școlilor Blajului – LUMINĂ DIN ARDEAL*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2004.

B. BIBLIOGRAFIE FUNDAMENTALĂ

CAPITOLUL 1

1. *** *Clasicii români despre școala de odinioară*, București, Editura Tineretului, 1966.
2. *** *Dascăli și dascălii: Domnu' Trandafir și Domnul Vucea*, ediție prefațată de Elena Croitor și Alexandrina Ioniță, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2007.
3. Alecsandri, Vasile, *Opera poetică*, Chișinău, Editura Cartier, 2000.
4. Bacovia, George, *Opere: poezii, proză, publicistică, corespondență, destăinuiiri*, București, Editura Univers Enciclopedic, 2001.
5. Băjenaru, Grigore, *Cișmigiu et comp.*, București, Editura Coresi, 1996.
6. Caragiale, *Momente: momente, schițe, amintiri*, București, Editura Minerva, 2002.
7. Creangă, Ion, *Amintiri din copilărie*, București, Editura Casa Radio, 2009.
8. Delavrancea, Barbu Ștefănescu, *Domnul Vucea: nuvele și povestiri*, București, Editura Tineretului, 1966.
9. Dickens, Charles, *Viața lui David Copperfield*, vol. I, București, Editura Minerva, 1992.
10. Fournier, Alain, *Cărarea pierdută*, București, Editura Univers, 1987.
11. Goga, Octavian, *Opere: poezii*, București, Editura Minerva, 1978.
12. Joyce, James, *Potretul artistului în tinerețe*, București, RAO International Publishing Company, 1995.
13. Kipling, Rudyard, *Stalki et co.*, Leipzig, Editura Bernhard Tauchnitz, 1899.
14. Minulescu, Ion, *Opere*, vol I, Galați, Editura Porto-Franco, 1995.
15. Slavici, Ioan, *Budulea Taichii*, București, Editura Tineretului, 1966.
16. Teodoreanu, Ionel, *Prăvale Baba*, București, Editura Cartea Românească, 1945.

CAPITOLUL 2

1. *** *Blajul și monumentele sale*, [cu o prefață de dr. Tatai Baltă, Cornel], Blaj, 1997.
2. *** *Blajul, vatră de istorie și cultură*. Ediție îngrijită și note de Teodor Seiceanu și Ion Buzăși, București, Editura Albatros, 1986.
3. Bîrlea, Pompei, *Blaj; Mic îndreptar turistic*, București, Editura Meridiane, 1968.
4. Buză, Mircea, *Blaj; Mic îndreptar turistic*, București, Editura Sport-Turism, 1985.
5. Manciulea, Ștefan, *Aici e pământul sfânt al Blajului*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2003.
6. Manciulea, Ștefan, *Istoria Blajului: monografie istorică și culturală*, Blaj, Editura ASTRA – Despărțământul „Timotei Cipariu”, 2001.
7. Petărlecean Alexandru, Moldovan Ion, *Blajul*, Blaj. Editura Buna Vestire, 2005.
8. Petrescu, Lucian, *Istoria Blajului și marea sa importanță în istoria neamului românesc*, Iași, Editura Dosoftei, 1997.
9. Popa, Mircea, *Presa și ideea națională*, Alba Iulia, Universitatea „1 Decembrie 1918”, 2000.
10. Popa, Mircea, *Timotei Cipariu, ipostazele enciclopedistului*, București, Editura Minerva, 1993.
11. Tatai-Baltă, Cornel, *Ipostaze cultural-artistice*, Alba Iulia, Editura „Altip”, 2007.

CAPITOLUL 3

1. *** *Blajul, vatră de istorie și cultură*. Ediție îngrijită și note de Teodor Seiceanu și Ion Buzăși, București, Editura Albatros, 1986.
2. *** *George Bariț și contemporanii săi*, corpus de corespondență inițiat și coordonat de Ioan Chindriș, vol.I-X, București, Editura Minerva și Editura Enciclopedică, 1973-2003.
3. *** *Izvoare de lumina. Aniversarea Școlilor din Blaj 225 de ani*, Blaj, 1979.

4. *** *Occisio Gregorii in Moldavia Vodae Tragice Expressa (Uciderea lui Grigore Vodă în Moldova expusă în formă de piesă de teatru)*, Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Lucian Drimba, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1983.
5. *** *Omagiu Școlilor Blajului*, Paris, 1954 (exemplar litografiat) ediția a II-a – reeditare și prefețe de Buzăși Ion, Mitrofan Ion, Centrul Cultural „Jacques Maritain”, Blaj, 2004.
6. *** *Școlile Blajului. Antologie aniversară*. Antologie de Ion Moldovan, Blaj, Editura Buna Vestire, 2009.
7. *** *Școlile Blajului – primele școli sistematice românești*, Blaj, Editura ASTRA Despărțământul „Timotei Cipariu”, 2004.
8. Albu, Nicolae, *Istoria învățământului românesc din Transilvania până la 1800*, Blaj, Tipografia „Lumina”, 1944.
9. Bârlea, Octavian, *Istoria școlilor Blajului*, în „Școlile Blajului. Antologie aniversară”, Blaj, Editura Buna Vestire, 2009.
10. Brânzeu, Nicolae, *Școalele din Blaj*, Studiu istoric, Sibiu, 1898.
11. Buzăși, Ion, *Blajul. Biserică-Școală-Națiune*, Galaxia Gutemberg, 2010.
12. Buzăși, Ion, Moldovan, Ion, *Blajul și marea unire*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2008.
13. Chindriș, Ioan, *Cultură și societate în contextul Școlii Ardelene*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001.
14. Comșa, Nicoale, *Blajul, o spiritualitate*, în „Școlile Blajului. Antologie aniversară”, Blaj, Editura Buna Vestire, 2009.
15. Fola, Nicolae, Victor, *Școlile Blajului între anii 1850-1918, Evoluția instituțională și contribuția la dezvoltarea elitelor intelectuale românești*. Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2008.
16. Groza Angela, Ionescu Elena, Gulea Rozalia, *Școlile Blajului, izvor de haruri*, Blaj, Ediția Buna Vestire, 2004.
17. Manciulea, Ștefan, *Istoria Blajului: monografie istorică și culturală*, Blaj, Editura ASTRA, 2001.

18. Mârza Iacob, *Școală și națiune (Școlile din Blaj în epoca renașterii naționale)* Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1987.
19. Nițu, Valeriu; Vedinaș, Traian, *Arhetipuri ale permanenței românești*, Cluj-Napoca, Editura „Dacia”, 1988.
20. Petârlecean Alexandru, Moldovan Ion, *Blajul*, Blaj. Editura Buna Vestire, 2005.
21. Pop, Dumitru, *Studii de istoria folcloristicii românești*, Baia Mare, Editura „Umbria”, 1997.
22. Popa Mircea, *Uleiul din candelă. ASTRA și spiritul Blajului*, Blaj, Editura Astra, 2009.
23. Popa, Mircea, *Tehonica genurilor literare*, București, Editura Cartea Românească, 1980.
24. Rațiu Ioan, *Dascălii Noștri, (1754-1848)*, Blaj, Tipografia Seminarului Arhidiecezan, 1908.
25. Universitatea „1 Decembrie 1918” Alba Iulia, Colegiul Universitar de institutori „Gheorghe Șincai”, Blaj, - *250 de ani de la deschiderea Școlilor Blajului – LUMINĂ DIN ARDEAL*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2004.
26. Viciu, Alexiu, *Flori de câmp – doine, strigături, bocete, balade*, colecție de folclor inedită, publicată cu studiu introductiv, note, indici și glosar, de R. Todoran și I. Taloș, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1976.

CAPITOLUL 4

MEMORIALISTICA

1. *** *Clasicii români despre școala de odinioară*, București, Editura Tineretului, 1966.
2. *** *George Bariț și contemporanii săi*, corpus de corespondență inițiat și coordonat de Ioan Chindriș, vol.I-X, București, Editura Minerva și Editura Enciclopedică, 1973-2003.
3. *** *Scrisori către Ion Bianu*, ediție, prefață și note de Marieta Croicu și Petre Croicu, București, Ed. Minerva, 1974.

4. *** *Șematismul veneratului cler al arhiepiscopiei metropolitane greco-catolice române de Alba Iulia și Făgăraș pre anul Domnului 1900.*
5. *** *Vistian Goia la 75 de ani*, broșură aniversară, f.a, f.l.
6. Boldan, Emil (coord.), *Dicționar de terminologie literară*, București, Ed. Științifică, 1970.
7. Brad, Ion, *Printre oamenii Blajului*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2011.
8. Buzăși, Ion, *Jurnalul lui Pavel Dan* în „România literară”, 2007, nr. 36.
9. Buzăși, Ion *et alii*, *Pavel Dan și Blajul*, Beclean, Editura Clubul Saeculum, 2007.
10. Buzăși, Ion, în *Cuvânt înainte la Unde ești copilărie? De la Cergău la Blaj și mai departe...*, Blaj, Buna Vestire, 2009.
11. Buzăși, Ion, Moldovan, Ion, *Ion Bianu și Nicolae Comșa sau Dialog între unchi și nepot*, Blaj, Ed. Buna Vestire, 2007.
12. Buzăși, Ion, *Prefață la Amintiri din viața școlară a Blajului* de Iustin Ilieșiu, Bistrița, Editura Altheia, 2004.
13. Buzăși, Ion, *Scriitorii români și Blajul – Mențiuni de istorie literară*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1997.
14. Chazi, Aral, *Conspirația din „sub Hurubi”- însemnările unui fost student din Blaj*, Cluj, Editura autorului. Tipografia Națională Cluj, f.a.
15. Chindriș, Ioan, *Simion Bărnuțiu, Suveranitate națională și integrare europeană*, Cluj-Napoca, 1998.
16. Ciocârlie, Livius, *Mari corespondențe*, București, Ed. Cartea Românească, 1981.
17. Ciocârlie, Livius, *Mari corespondențe*, București, Ed. Cartea Românească, 1981.
18. Cipariu, Timotei, *Epistolar*, București, Editura Academiei Române, 2005.
19. Cipariu, Timotei, *Epistolar*, București, Editura Academiei Române, 2005.
20. Cipariu, Timotei, *Jurnal*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1972.
21. Comșa, Nicolae, *Correspondențe între Ion Micu Moldovan și Ion Bianu – un capitol din colaborarea între Blaj și București*, Blaj, Tipografia Seminarului, 1943.

22. Comșa, Nicolae, Seiceanu, Teodor, *Dascălii Blajului 1754-1948*, București, 1994.
23. Cubleșan, Constantin, *Opera literară a lui Pavel Dan*, București, Editura Viitorul românesc, 1998.
24. Dan, Pavel, *Jurnal*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1974.
25. Deteșan, Daniela, *Dosarul procesului lemenian*, vol. I, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2007.
26. Deteșan, Daniela, *Procesul lemenian (1843-1846)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2008.
27. Goia, Vistian, *Glasul memoriei*, Cluj, Editura Napoca Star, 2005.
28. Ilieșiu, Iustin, *Amintiri din viața școlară a Blajului*, Bistrița, Editura Althea, 2004.
29. Iosifescu, Silvian, *Literatura de frontieră*, București, Editura Enciclopedică Română, 1971.
30. Manciulea, Ștefan, *Povestea unei vieți*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1995.
31. Negruțiu, Emil, *Memorii. De la o agricultură la alta*, Cluj, Editura Echinox AcademicPres, 2011.
32. Netea, Vasile, *Gerge Barițiu. Viața și activitatea sa*, București, Ed. Științifică, 1966.
33. Popa, Ioan, *Petru Sechel, „Unde ești copilărie? De la Cergău la Blaj și mai departe...”* Editura Buna Vestire, Blaj, 2009, în „Astra blăjeană”, anul XIV, nr. 2 (55), iunie 2010.
34. Popa, Mircea, *Prefață la Istoria Blajului – monografie istorică și culturală* de Ștefan Manciulea, Blaj, Editura ASTRA, Despărțământul „Timotei Cipariu”, 2001.
35. Popa, Mircea, *Tehonica genurilor literare*, București, 1980.
36. Popa, Mircea, *Timotei Cipariu, ipostazele enciclopedistului*, București, Ed. Minerva, 1993.
37. Popa, Mircea, *Timotei Cipariu, ipostazele enciclopedistului*, București, Ed. Minerva, 1993.

38. Popa, Mircea; Tașcu, Valentin, *Istoria presei românești din Transilvania de la începuturi până în 1918*, București, Editura Titonic, 2003.
39. Sechel, Petru, *Unde ești copilărie? De la Cergău la Blaj și mai departe...*, Blaj, Editura Buna Vestire, 2009.
40. Simion, Eugen, *Genurile biograficului*, vol I, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2008.

EVOCĂRI, NUVELE ȘI SCHIȚE

1. *** *Amintiri despre Pavel Dan*: Ediție îngrijită de Ion Buzăși și Aurel Podaru, Cluj-Napoca, Editura Limes, colecția Paradigme, 2003.
2. *** *Caravanele Ardealului de Septimiu Popa*, în „Curierul creștin”, anul XX, nr. 19-20, 1-15 octombrie 1938.
3. Buzăși, Ion, *Scriitorii români și Blajul – Mențiuni de istorie literară*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1997.
4. Buzăși, Ion *et alii*, *Pavel Dan și Blajul*, Beclean, Editura Clubul Saeculum, 2007.
5. Cubleşan, Constantin, *Opera literară a lui Pavel Dan*, București, Editura Viitorul românesc, 1998.
6. Lupeanu, Al., *Evocări din viața Blajului*, Blaj, Tipografia Seminarului, 1937.
7. Vlad, Ion, *Pavel Dan, zborul frânt al unui destin*, Ed. Dacia, Cluj Napoca, 1986.
8. Popa, Septimiu, *Caravanele Ardealului*, Ediția a II-a îngrijită și prefațată de Ion Buzăși, Craiova, Editura Didactica Nova, 2004.

ROMANE DESPRE ȘCOLILE BLAJULUI

1. Agârbiceanu, Ion, *Arhanghelii*, București, „Eminescu”, 1987.
2. Agârbiceanu, Ion, *Licean... odinioară*, Cluj-Napoca, Dacia, 2004.
3. Brad, Ion, *Descoperirea familiei*, Ediția a II-a revăzută, București, Editura pentru literatură, 1967.
4. Brad, Ion, *Proces în recurs*, București, Editura Eminescu, 1988.

5. Breban, Nicolae, *Bunavestire*, Iași, Editura Junimea, 1977.
6. Buzăși, Ion, *Școlile Blajului în literatură*, în „Blajul – pantheonul spiritualității românești”, Alba-Iulia, Editura Altip, 2003.
7. Goia, Vistian, *Bildungsromanul istoricului literar*, în „Tribuna”, anul VIII, nr. 170, 1-15 octombrie 2009.
8. Goia, Vistian, *O autobiografie ardeleană*, în „Tribuna”, anul V, nr. 83, 16-28 februarie 2006.
9. Luca, Ștefan, *Cheia de fa*, București, Editura Eminescu, 1972.
10. Popa, Mircea, *Introducere în opera lui Ion Agârbiceanu*, București, Minerva, 1982.
11. Popa, Mircea, *Uleiul din candelă. ASTRA și spiritul Blajului*, Blaj, Editura ASTRA, 2009.
12. Regman, Cornel, *Agârbiceanu și demonii*, Pitești, Paralela 45, 2001.
13. Tanco, Teodor, *Cândva mă voi întoarce acasă*, vol. II – *Refugieri prin țara mea*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2007.
14. Tanco, Teodor, *Cândva mă voi întoarce acasă*, vol III, *Depărtări și îndepărtări*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2009.
15. Tanco, Teodor, *Cândva mă voi întoarce acasă*, vol. IV, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2010
16. Vatamaniuc, Dimitrie, *Ion Agârbiceanu*, București, Albatros, 1970.
17. Zăciu, Mircea, *Ion Agârbiceanu*, București, Minerva, 1972.

ȘCOLILE BLAJULUI ÎN POEZIE

1. Buzăși, Ion; Mărgineanu, Ion, *Blajul – lumina din desagă*, Alba Iulia, Editura Altip, 2004.
2. Iorga, Nicolae, *Istoria literaturii românești. Introducere sintetică*, București, Editura Minerva, 1988.
3. Popa, Mircea, *Uleiul din candelă. ASTRA și spiritul Blajului*, Blaj, Editura ASTRA, 2009.

V. EMINESCU LA ȘCOLILE BLAJULUI

1. *** *Eminescu în Blaj – Amintiri ale contemporanilor*, culese de Dr. Elie Dăianu, Sibiu, Tipografia Poporului, 1914.
2. Buzăși, Ion, *Eminescu și Blajul*, București, Editura Iriana, 1994.
3. Buzăși, Ion, *Eminescu. Studii și articole*, Reșița, Editura Timpul, 1999.
4. Buzăși, Ion, *Vechi pagini blăjene despre Eminescu*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2006.
5. Eminescu, Mihai, *Poezii*, I, ediție îngrijită de D. Murărașu, București, Editura Minerva, 1982.
6. Grama, Al., *Mihailu Eminescu*, Blaj, Tipografia Seminarului, 1891.
7. Murărașu D., *Mihai Eminescu. Viața și opera*, București, Editura Eminescu, 1984
8. Petrescu, Ioana M., *Studii eminesciene*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2009
9. Popa, Mircea, *Eminescu, contextul receptării*, Reșița, Editura Timpul, 1999.
10. Popa, Mircea, *Eminescu în Transilvania (1866-1918). Bibliografie*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2000.
11. Popvici, D., *Poezia lui Eminescu*, București, Editura Albatros, București, 1972.
12. Rad, Ilie, *Aron Pumnul (1818-1866)*, Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, 2002.
13. Rezuș, Petru, *Mihai Eminescu*, București, Editura Cartea Românească, 1990.
14. Stan, Elena, *Poezia lui Eminescu în Transilvania*, București, Editura pentru literatură, 1969.
15. Tăslăuanu, Octavian C., *Spovedanii*, București, Editura Minerva, 1976.
16. Vatamaniuc, Dumitru, *Eminescu*, Galați, Editura Porto=Franco, 1993.
17. Vatamaniuc, Dumitru, *Eminescu la Dej și prietenii săi dejeni*, în „Gazeta someșeană”, an III, 1992, nr. 21 (ianuarie).

C. STUDII, ARTICOLE ȘI NOTE ÎN PUBLICAȚII

1. Antonescu, Nae, *Pavel Dan, marginalii la un studiu despre scriitori*, în „Ateneu”, nr.8 (37)/1967.

2. Antonescu, Nae, *Pavel Dan, Scrieri*, în „Steaua”, an XVI, Nr.11 (190)/1965.
3. Botezan, Ioana, *Contribuția lui Timotei Cipariu la dezvoltarea ziaristicii românești din Transilvania în preajma anului revoluționar 1848. Documente inedite* în „Apulum”, nr. VII/II, 1969.
4. Brateș, Radu, *Blajul* în „Pagini literare”, anul I ,nr.2/1963.
5. Bunea, Augustin, *Timotei Cipariu*, în „Unirea”, an XV, Nr.25/1905.
6. Buzăși, Ion, Lazăr, Monica, *Pavel Dan*, în „Astra”, an II, nr.7 (14)/1967.
7. Buzăși, Ion, *O restituire: Pavel Dan, Ultimul capitol*, în „Transilvania”, an VI, (LXXXIII) nr.4/1977.
8. Buzăși, Ion, *Pavel Dan*, în „Transilvania”, an VI. (LXXXIII), nr.11/1977.
9. Comșa, Nicolae, *Pavel Dan și revista „Blajul”*, în „Viața”, an III., Nr.830/1943.
10. Cubleşan, Constantin, *Pavel Dan, O conștiință artistică*, în „Steaua”, an XXXVIII, nr.8 (483)/1987.
11. Dan, Sergiu Pavel, *Pagini de jurnal de Pavel Dan*, în „Tribuna”, an XVII, nr.10(846)/1973.
12. Dan, Sergiu Pavel, *Pavel Dan, Pagini regăsite*, în „Manuscriptum”, an X, nr. 2(35)/1979.
13. *** *Pavel Dan*, în „Unirea poporului”, an XIX, Nr.33/1937.
14. Lupeanu-Melin, Alexandru, *Din Hârțile lui Timotei Cipariu*, în „Unirea poporului”, an IV, nr.39/1922.
15. Maior, Iuliu, *Cipariu ziarist* în „Unirea”, an XLV, nr.21/1935.
16. Manciulea, Ștefan, *Timotei Cipariu, gazetar*, în „Gazeta Transilvaniei”, an 105, nr. 45, 46, 47, 49, 51, 54, 55, 58, 60, 61, 62, 64, 65, 67, 68, 70, 71, 72, 75, 76, 77/1942.
17. Popa, Ioan, *Comoara satelor – O revistă națională de folclor*, în „Astra blăjeană”, an XI, nr.1(38)/2006.
18. Popa, Mircea, *Ion Agârbiceanu. Meditații creștine*, în „Astra blăjeană”, an VII, nr.4(25)/2002.
19. Popa, Mircea, *Orizonturi literare*, în „Luceafărul” , an XXXII ,nr. 7(1397)/1989.

20. Popa, Mircea, *Pavel Dan și Câmpia Transilvană*, în „Steaua”, an XVIII, nr.10(365)/1977.
21. Popa, Ioan, *Petru Sechel, „Unde ești copilărie? De la Cergău la Blaj și mai departe...”* Editura Buna Vestire, Blaj, 2009, în „Astra blăjeană”, anul XIV, nr. 2 (55), iunie 2010.
22. Popa, Mircea, *Un univers al prozei*, în „Luceafărul”, an XXXII, nr.11(1401)/1987.
23. Popa, Mircea, *Urmașul lui Rebreanu*, în „Luceafărul”, an XXX, nr.35(1320)/1989.
24. Rațiu, Ioan, *Cipariu și ziaristica română*, în „Unirea”, an XV, nr.25/1905.
25. Știrban, Marcel, *Timotei Cipariu la 200 de ani de la naștere*, în „Astra blăjeană”, an X, nr.1(34)/2005.
26. Rus, Anton, *Presa periodică blăjeană (1838-1948)*, în „Astra blăjeană”, an XI, nr.1(42)/2007.
27. Stanciu, Virgil, *Pavel Dan*, în „Cultura creștină”, an XVII, nr.8-9/1937.